

Potrącenie a bezskuteczność czynności prawnych upadłego

Jedną z najdalej idących sankcji regulowanych przepisami p.u.¹ jest sankcja bezskuteczności czynności prawnych upadłego. Służy ona ochronie wierzycieli upadłego przed niekorzystnymi skutkami niektórych jego zachowań podejmowanych na tzw. przedpolu upadłości, obejmującym – w zależności od sytuacji – okres roku lub 6 miesięcy przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości². Stąd zakres czynności zagrożonych tą sankcją jest relatywnie szeroki. Trudności powoduje jednak próba określenia granic działania omawianej sankcji, np. czy znajduje ona zastosowanie do potrącenia.

WIKTOR DANIELAK
BARTOSZ SIERAKOWSKI

Wątpliwości te wymagają wyjaśnienia. Po pierwsze, potrącenie jest niezwykle popularnym w obrocie gospodarczym sposobem rozliczania się między przedsiębiorcami, a więc teoretycznie zawsze może powstać ryzyko dokonania takiego rozliczenia z podmiotem już niewypłacalnym. Po drugie, w praktyce skutki zastosowania omawianej sankcji odczuwa osoba będąca drugą stroną zakwestionowanej czynności upadłego, skoro to na niej ciąży obowiązek zwrotu świadczenia otrzymanego od upadłego w wykonaniu tej czynności. Warto więc powyższe zagadnienie poddać bardziej pogłębionej analizie.

Bezskuteczność – uwagi ogólne

Sankcja bezskuteczności czynności prawnych upadłego regulowana jest w art. 127-134 p.u. Obejmuje ona następujące czynności prawne:

- a) nieodpłatne czynności rozporządzające, dokonane w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości;
- b) odpłatne czynności prawne rozporządzające, dokonane w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, jeżeli wartość świadczenia

¹ Ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 498, ze zm.), dalej: „p.u.”.

² Ujmując rzecz obrazowo, jej celem jest „odwrócenie” skutków czynności kwalifikującej się do objęcia sankcją bezskuteczności i doprowadzenie do takiego stanu, jak gdyby tej czynności nie dokonano. Na przykład, jeżeli bezskuteczna była zawarta przez upadłego umowa sprzedaży nieruchomości, to wspomniane odwrócenie skutków takiej umowy polega na tym, że nabywca musi przekazać do masy upadłości tę nieruchomość (musi oddać ją syndykowi), w zamian uzyskując roszczenie o zwrot ceny uiszczonej za nieruchomość.